

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN/ NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN

LANDBOUBESTUURSPRAKTYKE

2019

NASIENRIGLYNE

PUNTE: 200

Hierdie nasienriglyne bestaan uit 11 bladsye.

AFDELING A**VRAAG 1****1.1 Meervoudigekeuse-vrae**

- 1.1.1 C ✓✓
- 1.1.2 A ✓✓
- 1.1.3 B ✓✓
- 1.1.4 C ✓✓
- 1.1.5 A ✓✓
- 1.1.6 B ✓✓
- 1.1.7 C ✓✓
- 1.1.8 C ✓✓
- 1.1.9 C ✓✓
- 1.1.10 D ✓✓

(10 x 2) (20)

1.2 Pas Kolom A en Kolom B

- 1.2.1 E ✓✓
- 1.2.2 I ✓✓
- 1.2.3 A ✓✓
- 1.2.4 J ✓✓
- 1.2.5 H ✓✓
- 1.2.6 F ✓✓
- 1.2.7 C ✓✓
- 1.2.8 D ✓✓
- 1.2.9 K ✓✓
- 1.2.10 G ✓✓

(10 x 2) (20)

1.3 Korrekte landboukundige term

- 1.3.1 Depresiasie ✓
- 1.3.2 Reënmeter ✓
- 1.3.3 Begroting ✓
- 1.3.4 Inventaris ✓
- 1.3.5 Droging/dehidrasie ✓

(5 x 1) (5)

1.4 Onderstreepte woorde

- 1.4.1 Omset ✓
- 1.4.2 Kontrak bemarking ✓
- 1.4.3 Kontoerbewerking ✓
- 1.4.4 Grondtekstuur ✓
- 1.4.5 Geheel/Heel ✓

(5 x 1) (5)

TOTAAL AFDELING A 50

AFDELING B**VRAAG 2: FISIËSE EN FINANSIËLE BEPLANNING****2.1 Teenwoordigheid vir 'n gewasproduksie plaas**

WEEK EINDIGENDE	03/02/19							10/02/19							17/02/19						
	DAE							DAE							DAE						
Werker	M	D	W	D	F	S	S	M	D	W	D	V	S	S	M	D	W	D	F	S	S
1								A	A	A	A										
2																					
3								A	A	A	A	A									
4															A	A	A				
5					A			A													
6										A											

Nasien rubriek

- Opstel = 1 mark ✓
- Korrekte optekening van werkers = 1 ✓
- Korrekte optekening van week eindigende = 1 ✓
- Korrekte optekening van afwesigheid by die korrekte datums = 2 ✓✓ (5)

2.1.2 Tipe verlof

- Werker 1 – gesinsverantwoordelikeverlof ✓
- Werker 2 – geen verlof geneem ✓
- Werker 3 - siekverlof ✓
- Werker 4 – studieverlof ✓
- Werker 6 – dringende privaatsake/spesiale verlof ✓ (5)

2.2 Kampe**2.2.1 VIER beginsels vir verdeling van veld in kampe**

- Genoeg skuiling in elke kamp ✓
- Drinkwater beskikbaar in elke kamp ✓
- Plaas waterpunt so na as moontlik aan die middel van die kamp ✓
- Kombineer veld tipes met dieselfde potensiaal en smaaklikheid ✓
- Waterweë, riviere, moerasse moet afgekamp wees ✓
- Erosie gedeeltes moet afgekamp wees ✓
- Kamp gevaarlike areas/gifplante/uitgrawings af ✓ (Enige 4) (4)

2.2.2 DRIE voordele van kampe in gewas produksie

- Maak wisselweidingsstelsel moontlik vir die boer ✓
- Wisselbou sal die finansiële lewensvatbaarheid van die plaas verhoog ✓
- Voergewasse kan geplant word om veeproduksie by te staan ✓
- Rusperiode vir gewas ✓
- Hergroei moontlik te maak ✓
- Verhoog die kapasiteit ✓
- Moontlikheid om voergewasse te sny ✓ (Enige 3) (3)

- 2.3 Faktore wat tipe tegnologie bepaal vir 'n plaas**
- Soort boerdery sisteem ✓ – intensiewe of hoë inset sisteme vereis meer gevorderde tegnologie ✓
 - Grootte van boerdery sisteem ✓ – grootskaalse boerdery sisteme verg meer masjinerie en tegnologie ✓
 - Inkomste potensiaal van die boerdery onderneming ✓ – hoër inkomste plase kan die aankoop van duur tegnologie ondersteun/bekostig ✓ (6)
- 2.4 Kapitaal**
- 2.4.1 TWEE voordele van persoonlike fondse**
- Vryheid om te gebruik soos benodig ✓
 - Betaal geen rente ✓ (2)
- 2.4.2 EEN nadeel van persoonlike fondse**
- Beperkte bedrag beskikbaar as besparing ✓
 - Indien die boer al die spaargeld gebruik en iets gebeur wat 'n negatiewe impak op die plaas het, sal die boer nie spaargeld oorhê om die probleem aan te spreek nie ✓
- OF**
- Toekomstige waarde van die fonds verminder ✓
 - Weens 'n verlies aan rente op die spaargeld ✓ (2)
- 2.5 Presisieboerdery**
- 2.5.1 Resultate verkry ✓ (1)
- 2.5.2 Analisering ✓ (1)
- 2.5.3 Beplan ✓ (1)
- 2.5.4 Toepassing ✓ (1)
- 2.6 Presisieboerdery – afstand sensore**
- 2.6.1 Grondkaarte**
- Grond kan behandel word volgens elke gewas inset bestuur ✓ en doel ✓ (2)
- 2.6.2 Veranderlikekoers-tegnologie (VRT)**
- Presiese plasing spaar koste ✓
 - Minder skadelik vir die omgewing ✓ (2)
- 2.6.3 Waterstres**
- Beter besproeiing bestuur ✓
 - Toediening van water soos benodig ✓ (2)
- 2.7 Landboukundige hulpbronne**
- Natuurlike hulpbronne ✓ – 3 000 ha grond in totaal ✓
 - Kapitaal ✓ – gebruik vir aankoop van ekstra 1 000 ha ✓
 - Menslike hulpbronne ✓ – arbeiders in diens geneem ✓ (6)

2.8 Faktore in ag geneem wanneer arbeid en meganisasie kombineer

- Koste ✓
 - Effektiwiteit ✓
 - Sosiale bydraende faktore – voorsiening van werksgeleenthede in die area ✓
 - Kwaliteit van die produk ✓
 - Tydlyne/tydraamwerk ✓
- (Enige 3) (3)

2.9 Inligting vanaf grondmonsters

- Boer sal presies weet die hoeveelheid en tipe kunsmis om toe te dien ✓
 - Wat kunsmiskoste verlaag op die plaas ✓
 - Die korrekte kunsmis kan opbrengs en produktiwiteit verhoog ✓
 - Beter inligting om te besluit oor die tipe gewas verbou ✓
 - Gee aanduiding van tipe implemente wat bekom/gebruik word vir 'n bepaalde land ✓
- (Enige 4) (4)
[50]

VRAAG 3: ENTREPRENEURSKAP, REKORDERING, BEMARKING, BESIGHEIDSPLANNE EN GEORGANISEERDE LANDBOU**3.1 Finansiële rekordhoudingsdokumente****3.1.1 Onderskei tussen
(a) Brondokument**

- Brondokument is 'n bron van finansiële inligting ✓
- Gebruik in finansiële rekords om tred te hou met uitgawes en inkomstes ✓ (2)

(b) Inkomstestaat

- Inkomstestaat is 'n finansiële dokument wat saamgestel word aan die einde van 'n periode ✓
- Oor uitgawes en inkomstes ✓
- Om wins of verlies te bepaal ✓ (3)

3.1.2 Brondokumente

- Kontantstrookies/kasregisterstrookies ✓
- Fakture ✓
- Tjeks ✓
- Kwitansies ✓
- Kontantbewys ✓
- Bank deposito slipstrokie/boek ✓
- Bewys van EFO ✓
- Onttrekkingstrokie ✓ (Enige 2) (2)

3.2 Bemarking**3.2.1 Definieer teikenmark**

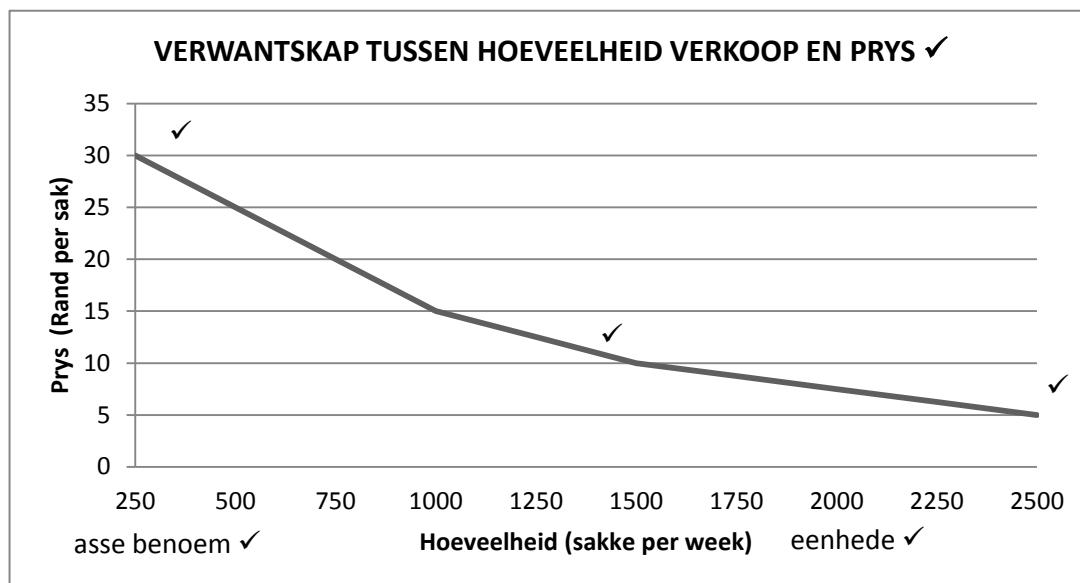
- Dit is 'n spesifieke mark geselekteer deur die besigheidsonderneming ✓
- Waarop dit hul bemarkingpogings gaan konsentreer ✓ (2)

3.2.2 Naam en beskrywing van die markmengsel

- Produk ✓
 - Tipe produk wat jy verkoop ✓
 - Die hoeveelheid van die produk ✓
 - Die kwaliteit/graad van die produk ✓ (Enige 1)
- Prys ✓
 - Besluit/bepaal die prys van die produk wat jy gaan verkoop ✓
- Plek ✓
 - Plek/bemerkingskanaal van die mark vir verkoop ✓
 - Tipe mark vir jou produk ✓
 - Afstand vanaf die mark ✓ (Enige 1)
- Promosie ✓
 - Verskillende metodes vir advertering van die produk ✓
 - Verskillende promosie aksies vir die produk ✓ (Enige 1) (8)

3.3 Prysvasstelling

3.3.1 Vraag

Nasienrubriek

KRITERIA	PUNTE
1. Toepaslike opskrif	1
2. Asse korrek benoem	1
3. Punte akkuraat geplot Reguit lyn (250;30 – 1 000;30) Reguit lyn (1 000;15 – 1 500;10) Reguit lyn (1 500;10 – 2 500;5)	3
4. Eenhede by beide asse	1

(6)

3.3.2 Verwantskap tussen vraag en prys

- Lae vraag lei tot laer pryse ✓
- Hoë pryse lei tot laer vraag ✓
- Hoë vraag lei tot hoër pryse ✓
- Lae pryse lei tot hoë vraag ✓

(4)

3.3.3 Prys en regverdiging

- R5,00 ✓
- Want 2 500 sakke is deur verbruikers gekoop ✓

(2)

3.3.4 Effek van markprys op hoeveelheid produkte bemark

- Laer markpryse sal lei tot minder produkte voorsien aan die mark ✓
- Hoër markpryse sal lei tot meer produkte voorsien aan die mark ✓
- Stapelvoedsel sal altyd in aanvraag wees en boere sal die produkte stuur binne bepaalde prys grense ✓
- Boere neig om produkte te voorsien aan markte met hoër pryse al is die markte verder weg/ver (meer koste) ✓

(4)

3.4 Evaluering van 'n besigheidsgesleentheid in landbou industrie

- Ontwerp ✓ – een punt vir enige relevante ontwerp van die puntestaat

Faktore sluit in:

- Die tyd wat dit neem om die produk gereed te kry vir verbruikers ✓
- Die waarde van die produk ✓
- Die risiko's betrokke ✓
- Uniekheid van die produk ✓
- Of die besigheid waagstuk aansluit by die persoonlike vaardighede en doel van die entrepreneur ✓
- Die wins of opbrengs wat moontlik gemaak kan word ✓ (Enige 5) (6)

3.5 Kontantvloeiastaat**3.5.1 Sluitingsbalans vir Februarie en Maart**

$$\begin{aligned} \text{a) Februarie} &= \text{R7 200,00} + (-\text{R10 000,00}) \checkmark \\ &= -\text{R2 800,00} \checkmark \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{b) Maart} &= -\text{R2 800,00} + \text{R27 500,00} \checkmark \\ &= \text{R24 700,00} \checkmark \end{aligned}$$

(4)

3.5.2 Advies oor verandering in inkomste

- Probeer om uitgawes te besnoei /probeer om inkomste te verhoog ✓
- Prosesseer oormaat produkte ✓
- Teken kontrakte om produkte te bemark teen verskillende tye van die jaar/verskansing van produkte ✓
- Gebruik gespaarde kapitaal ✓ (Enige 2) (2)

3.6 Organisasies in Landbou

- 3.6.1 Kommissie agent ✓ (1)
- 3.6.2 Prosesseerder ✓ (1)
- 3.6.3 Koöperasies ✓ (1)
- 3.6.4 Transnasionale maatskappye ✓ (1)
- 3.6.5 Groothandelaar ✓ (1)

[50]

VRAAG 4: INSAMELING, PROSESSERING, BESTUUR EN AGRITOERISME**4.1 Voordele van oesmetode**

HAND-OES	MASJIEN-OES
Goedkoop ✓ Selektiewe oes ✓ Minder skade aan produkte ✓	Vinnig ✓ Hoë produktiwiteit ✓ Groter areas ✓

(6)

4.2 VYF redes vir sortering

- Om bemarkbare en nie-bemarkbare produkte te skei ✓
- Om produkte vir verskillende prosesseringsaanlegte te skei ✓
- Om produkte in verskillende kwaliteit en klasse te plaas ✓
- Om kontrole te vergemaklik ✓
- Om verpakking te vergemaklik ✓
- Om bemarking te vereenvoudig ✓

(Enige 5) (5)

4.3 Vervoer in aflewering van landbouprodukte**4.3.1 Vervoermetodes gebruik in aflewering van produkte**

- Paaie ✓
- Spoorweë ✓
- Lug ✓
- Water ✓

(4)

4.3.2 VYF faktore wat die keuse van vervoer bepaal

- Hoe verder produkte moet vervoer word, hoe meer betroubare moet vervoer moet gebruik word ✓
- Tipe vervoer sal 'n direkte invloed hê op die bemarkingskoste ✓
- Grootmaat vervoer is nodig vir produkte wat in grootmaat verkoop word ✓
- Die aard van die produk bepaal die tipe vervoer ✓
- Spoed van aflewering sal die tipe vervoer bepaal ✓
- Bederfbaarheid van die produk sal die tipe vervoer bepaal/bederfbare produkte benodig gespesialiseerde ✓
- Groter hoeveelhede produkte benodig groter voertuie vir vervoer ✓
- Die bestemming van die produk kan 'n groot invloed uitoefen op die tipe vervoer wat gebruik word ✓

(Enige 5) (5)

4.4 Metodes/tipe verkoeling

- Kouelug verkoeling ✓
- Hidroverkoeling ✓
- Direkte verkoeling / oppervlakte verkoeling ✓
- Yspakke ✓

(Enige 3) (3)

4.5 Waardetoevoeging**4.5.1 Identifiseer prosesseringsmetode**

- a) Maal ✓
 - b) Insouting en droging ✓
 - c) Filtrasie ✓
 - d) Hitte en fermentasie ✓
 - e) Hitte en speserye ✓
- (5)

4.5.2 Die gebruik van verhittingstegnieke

- a) Pasteurisasie
 - Middelmatige tot hoë temperature ✓
 - Aangewend vir 'n langer periode ✓

(2)
- b) Sterilisasie
 - Baie hoë temperature ✓
 - Aangewend vir 'n baie kort periode ✓

(2)

4.6 VIER elemente vir effektiewe besluitneming

- Identifisering van die probleem/area van bekommernis ✓
 - Bepaal bronne beskikbaar ✓
 - Oplossings/alternatiewe beskikbaar ✓
 - Koste en uitslag van besluit ✓
- (4)

4.7 TWEE metodes van interne motivering

- Bonusse ✓
 - Insentiewe/prestasieloon/aansporing ✓
 - Sertifikate ✓
 - Bewys van waardering ✓
- (Enige 2) (2)

4.8 Agritoerisme**4.8.1 Plaasverblyf vakansie**

- Toeriste besoek plaas fasiliteite ✓
 - Om self plaas aktiwiteite te ervaar ✓
- (2)

4.8.2 Ekotoerisme

- Toeriste reis na natuur areas binne die plaas ✓
 - Om te leer van mense se leefstyl en natuur geskiedenis van die omgewing ✓
- (2)

4.8.3 Binnelandse toeris

- Binnelandse/Plaaslike/Suid-Afrikaanse toeris ✓
 - Wat ander plekke binne-in hulle land/Suid-Afrika besoek ✓
- (2)

4.9 Stappe vanaf oes tot bemarking

Genoemde produk – voorbeelde kan gegee word vir:

- Oes ✓
- Gradering ✓
- Prossesering ✓
- Verpakking ✓
- Verkoop ✓

(Enige 4) (4)

4.10 Bepaling van vervaldatum van geprosesseerde produk

- Datum van prossesering ✓
- Metode gebruik vir prossesering ✓
- Aantal dae vir spesifieke produk en proses ✓

(Enige 2) (2)
[50]**TOTAAL AFDELING B: 150**
GROOTTOTAAL: 200